

บทวิจารณ์หนังสือ

ฟิชแมน, เท็ด ซี. (2550). เปิดปมมังกร. แปลมาจาก China, Inc. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
จำนวน 444 หน้า ราคา 420 บาท

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร¹

หนังสือเรื่อง China Inc. หรือ เปิดปมมังกร ซึ่งแต่งโดย Ted C. Fishman (2005) และนำมาแปลโดยวัฒนา มานะวิบูลย์ ในปี พ.ศ. 2550 เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่ที่น่าสนใจ เพราะจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจของโลกในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ประเทศจีนก้าวขึ้นมาเป็นยักษ์ใหญ่ในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะการที่ประเทศจีนก้าวขึ้นมาเป็นโรงงานอุตสาหกรรมของโลกอย่างที่ไม่เคยมีใครคาดคิดมาก่อนว่าในอดีตประเทศคอมมิวนิสต์จะสามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาเป็นผู้นำทางด้านอุตสาหกรรมแข่งขันประเทศในกลุ่มโลกเสรีทั้งหลาย ซึ่งผู้แปลคือ คุณวัฒนา มานะวิบูลย์ ได้แปลโดยทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และได้เนื้อหาสาระอย่างครบครันหนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่จะย่นรอยให้ผู้อ่านมองเห็นถึงเบื้องหน้าเบื้องหลังของความสำนึกที่เกิดขึ้นและปัจจัยจากอดีตที่ผลักดันให้ประเทศจีนยิ่งใหญ่เท่าทุกวันนี้ โดยหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด 14 บท เริ่มต้นด้วยบทเกริ่นนำ ซึ่งอธิบายถึงโลกหดเล็กลง ขณะที่ประเทศจีนเติบโตใหญ่ขึ้น ซึ่งบทนี้มีความน่าสนใจเป็นอย่างมากและไม่อาจข้ามไปได้ อาทิเช่น การที่ประเทศจีนเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนขนาดใหญ่ของเครื่องบินโบอิง 757 การอธิบายถึงสาเหตุที่ประเทศจีนกลายเป็นผู้ผลิตสินค้าเพื่อส่งเข้าตลาดอันดับหนึ่งของโลก ที่ผู้คนจำนวนมากต่างคิดว่าเป็นเพราะประเทศจีนมีค่าแรงต่ำ จึงทำให้ผู้ผลิตจำนวนมากต้องการว่าจ้างแรงงานราคาถูก แต่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายว่า ประเทศจีนไม่ใช่ประเทศที่ค่าแรงถูกที่สุด

ในโลก แต่ที่ประเทศจีนเป็นผู้ผลิตให้สินค้าจำนวนมากก็เพราะว่า ค่าแรงไม่แพงมาก ตั้งอยู่ตำแหน่งที่ค่อนข้างจะมีเสถียรภาพ ผู้ผลิตจากทั่วโลกไว้วางใจ ไม่มีปากเสียง และมีความสามารถทางอุตสาหกรรม โดยมีวินัยอันเข้มงวดของรัฐเป็นผู้กำกับอยู่เบื้องหลัง หรือการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนอเมริกันที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับประเทศจีน เป็นต้น

ในบทที่ 1 “ลายนาวาฝ่าวิถีจีนที่รวดเร็ว” เป็นการอธิบายถึงการเติบโตของนครเซี่ยงไฮ้ที่โดนเนรมิตให้เป็นเมืองท่าของโลกโดยชาวต่างชาติในอดีต และโดนชาวต่างชาติครอบงำถึงขนาดมีการแบ่งเขตส่วนต่างๆ ของเมืองอย่างชัดเจนระหว่างชาวต่างชาติและชาวจีน และถึงแม้ประเทศจีนจะพัฒนาไปขนาดใหญ่มากก็ยังไม่สามารถลบล้างอคติเก่าๆ เกี่ยวกับป้ายที่เคยติดไว้บนสวนสาธารณะบริติชหวงปู้ที่ห้าม “สุนัข หรือ ชาวจีน” เข้าไปเดินเล่นในสวน ซึ่งสำนวนนี้ผู้วิจารณ์หนังสือก็เคยได้ยินมาตั้งแต่ผู้วิจารณ์เป็นวัยรุ่น จากการที่มารดาของผู้วิจารณ์หนังสือเล่าให้ฟัง อดีตอันมากมายที่ยังสร้างปมคาใจให้กับคนเซี่ยงไฮ้ได้ซ่อนปมปัญหาเหล่านั้นให้สูงเสียดฟ้าเป็นตึกระฟ้าจำนวนมากมาย หนังสือได้อธิบายการพัฒนาของนครเซี่ยงไฮ้ เช่น การปรับโฉมหน้าของเมืองให้มีความทันสมัย การเจริญรุ่งเรืองของธุรกิจ ระบบเศรษฐกิจ การวางผังเมืองเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาในอนาคต หรือแม้แต่การเจริญเติบโตของธุรกิจในหัวข้อ “เซ็กส์กับเซี่ยงไฮ้” ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสิ่งหนึ่งที่ชายชาว

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ Ph.D. (Development Science) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: thongphon.p@psu.ac.th

ต่างชาติถวิลหา ด้วยการใช้อำนาจเงินตราเพราะประชากรชาวจีนจำนวนมากอยู่ในฐานะยากจน ดังนั้นการเข้ามาสู่วิถีทางแห่งการให้บริการทางเศรษฐกิจจึงเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่พวกเขาได้ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย หรือการพัฒนารถไฟความเร็วสูงระหว่างเมืองเซี่ยงไฮ้และปักกิ่ง ก็ทำให้เกิดการพัฒนาด้านระบบขนส่งมวลชน และการพัฒนาไปสู่การสร้างเครือข่ายระบบคมนาคมขนส่งให้ครอบคลุมทั้งประเทศได้เช่นกัน

บทที่ 2 “ปฏิวัติการปฏิวัติคอมมิวนิสต์” ในบทนี้ได้อธิบายถึงพัฒนาการของรัฐบาลจีน โดยความสำเร็จในประเทศจีนเกิดจากการที่รัฐบาลยอมรับในแนวคิดที่ว่า “ไม่สามารถขัดขวางประชาชนที่มีความมุ่งมั่นและพลังพอที่จะล้มล้างระบอบการปกครองที่เคร่งครัดแบบเดิมลงได้” ทำให้ประเทศจีนต้องปิดยุคแห่งการครอบครองที่ดินโดยรัฐที่ยึดถือปฏิบัติกันมานานหลายศตวรรษ นอกจากนี้ยังอธิบายถึงวิวัฒนาการการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของจีน เพราะการยึดที่นามาเป็นของรัฐได้ส่งผลกระทบต่อระบบและปริมาณการผลิตโดยภาพรวม การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์และกฎระเบียบของที่ดินเป็นตำนานที่เกิดจากชาวนาเพียง 18 คน ที่ตกลงทำสัญญาเพื่อการผลิตร่วมกันถึงแม้ว่าจะผิดกฎหมายและรู้ตัวว่าถ้ารัฐบาลจับได้จะต้องจบชีวิตลงในคุก แต่เพราะความอดอยากจึงจำเป็นต้องเสี่ยง อย่างไรก็ตามจากการทำสัญญาเพื่อการผลิตดังกล่าวของชาวนา 18 คน ได้ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นอย่างมากมายมหาศาล แต่ก็มีอาการอดอยากของรัฐบาลไปได้ เต็งเสี่ยวผิง ผู้ซึ่งเพิ่งก้าวเข้ารับตำแหน่งผู้นำสูงสุดในเวลานั้น หลังจากทราบเรื่องจึงลงนามอนุมัติให้ชาวนาทั้งประเทศจีนสามารถทำข้อตกลงในลักษณะที่คล้ายคลึงได้ โดยใช้ตัวอย่างสัญญาของเซี่ยงกั๊งว่าเป็น “ระบบสัญญาที่มีความรับผิดชอบซึ่งกำกับกับผลผลิตสัมพันธ์กัน” โดยทุกวันนี้เอกสารที่ชาวนา 18 คนแรกได้ร่วมลงนามนั้น ถูกเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์ปฏิวัติจีนในกรุงปักกิ่ง ที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงเนื้อหาส่วนหนึ่งเท่านั้น โดยในบทนี้สรุปตอนท้ายไว้ว่าพัฒนาการของแรงงานจีน ก็เกิดจากการที่บริษัทอเมริกัน และ

บริษัทสัญชาติยุโรปเป็นผู้สอนให้บริษัทชาวจีนให้ใช้แรงงานที่ไม่มีปากมีเสียงของประเทศสร้างความได้เปรียบเหนือบริษัทต่างชาติเหล่านั้นในตลาดโลก

บทที่ 3 “การผลิตงูเห่า 16,000 ล้านคู่ ต้องทำลายกฎก่อน” ในบทนี้เริ่มต้นด้วยการอธิบายถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อหางานทำของชาวจีน โดยเป็นการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมือง และมีการอพยพอย่างต่อเนื่อง เช่น ในบางเมือง 1 ใน 4 ของประชากรได้ย้ายถิ่นฐานออกไปหางานทำที่อื่น ๆ แล้ว ทำให้บางพื้นที่ถูกปล่อยร้าง โดยเฉพาะพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมากไม่มีชาวนามาทำการเพาะปลูกอีกต่อไป เป็นเพราะการที่สภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศขาดความสมดุลมาก ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจทำให้ชาวนชนบทมีรายได้เพียง 1 ใน 3 ของคนในเมือง ซึ่งชาวนชนบทผู้อพยพเข้าเมืองต้องเจอกับความเสียเปรียบทุกรูปแบบ ในการลดการอพยพของประชากร การต่อสู้เพื่อดำเนินธุรกิจในพื้นที่ทำให้การอพยพออกจากพื้นที่ลดน้อยลงไป โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนในท้องถิ่น ซึ่งการที่ธุรกิจเอกชนอยู่ได้มาช้านาน เกิดจากการที่เอกชนต้อง “แหกกฎ” การแหกกฎที่ทำมาช้านานตั้งแต่สมัยที่รัฐบาลยังไม่อนุญาตให้เอกชนทำธุรกิจ โดยผู้ที่ทำการแหกกฎจะต้องใช้ทั้งความตั้งใจจริง ทักษะทางการเมือง ไหวพริบทางการค้า ตลอดจนต้องพร้อมที่จะเสี่ยงทุกวิถีทางภายใต้ระบบที่ใช้อยู่ ไม่ว่าจะเป็นข้อตกลงลับ การติดสินบน และการพลิกแพลงกฎหมาย ซึ่งการแหกกฎเหล่านี้ของภาคธุรกิจเอกชน ทำให้กฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายของรัฐบาลจีนได้รับการพัฒนามาตามลำดับ ซึ่งจากการพัฒนาเศรษฐกิจและการค้าของจีนนี้เอง ทำให้การปิดโรงงานผลิตสินค้าที่มีต้นทุนการผลิตสูงในประเทศสหรัฐอเมริกาเพียงหนึ่งโรงงาน ก็จะมีโรงงานราคาถูกที่ผลิตสินค้าอย่างเดียวกันเกิดขึ้นในประเทศจีนอีกนับพัน ซึ่งการต่อสู้ทางเศรษฐกิจกับเมืองจีนนั้นคงยาก เพราะเมืองจีนเน้น economy of scale คือเน้นขายปริมาณมาก ราคาถูก ซึ่งกลยุทธ์นี้ทำให้ตลาดทั่วโลกพบของถูกจนผู้ผลิตสินค้าที่ไม่อยู่ในประเทศจีนไม่สามารถแข่งขัน

ทางด้านราคาได้

บทที่ 4 “พบกับจอร์จ เจ็ตสัน ที่ปักกิ่ง” ในบทนี้มีการอธิบายถึงพัฒนาการหลายอย่างที่น่าสนใจ โดยเฉพาะพัฒนาการของกรุงปักกิ่ง เช่น การทุบตึกเก่าทิ้งเพื่อพัฒนาที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ให้พื้นที่นั้นกลายเป็นพื้นที่ที่ทันสมัย แต่การพัฒนาในพื้นที่ก็ต้องแลกกับการอพยพผู้ที่มีถิ่นฐานพำนักอาศัยมาแต่ดั้งเดิมให้ออกไปอยู่ที่อื่นๆ อย่างไรก็ตามก็มีการกล่าวถึงนโยบายการวางแผนครอบครัวซึ่งมองว่าการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากรจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต นโยบายการมีลูกคนเดียวของรัฐบาลจีนจึงส่งผลบางอย่างต่อสังคมจีนทำให้อัตราการทำแท้งในประเทศจีนเพิ่มสูงขึ้น ถ้ามีการตรวจพบว่าทารกในครรภ์เป็นเพศหญิง เพราะเพศชายเป็นที่ต้องการมากกว่า หรือการที่โรงงานอุตสาหกรรมบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส เช่น แรงงานต้องนอนเบียดกันในห้องแคบๆ แปรถึงสิบคน ได้รับอนุญาตให้ลาพักผ่อนเพียงช่วงสั้นๆ และจ่ายค่าแรงเพียงเล็กน้อย ซึ่งในหนังสือนี้ใช้คำว่า “โรงงานนรก” ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในประเทศจีน นอกจากนี้ยังอธิบายถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางธุรกิจระหว่างรัฐบาลจีนกับเอกชนหรือธุรกิจต่างชาติ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายไว้อย่างละเอียด และหนังสือเล่มนี้ส่งท้ายบทด้วยการสรุปไว้ว่า ที่สุดแล้วความก้าวหน้าและมลภาวะของประเทศจีน ล้วนเกิดจากความมั่งคั่งที่เป็นผลมาจากทรัพยากรที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศคือ ที่ดินที่คอมมิวนิสต์ได้สังเวชชีวิตของคน 1 ล้านคนเพื่อ “ปลดปล่อย” ที่ดินให้หลุดพ้นจากการครอบครองของเอกชนนั่นเอง

บทที่ 5 “ประธานเหมาชายชูป” บทนี้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจหลากหลายประเภทโดยมีสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีประธานเหมาเป็นผู้ว่า ซึ่งมีภารกิจหลักที่จะต้องพลิกโฉมหน้าของประเทศจีนใหม่ทั้งหมดด้วยการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ เช่น การจัดระเบียบธรรมชาติด้วยการกวาดล้างสัตว์ที่ก่อความรำคาญสี่ประเภทให้สิ้นซาก คือหนู แมลง ยุง และนกกระจกอกให้หมดไปจากแผ่นดินจีน ด้วยการเกณฑ์

คนทั้งประเทศให้ช่วยกันทำลายสัตว์ดังกล่าวจนแทบจะสูญพันธุ์ไป และยังอธิบายถึงพัฒนาการของครอบครัวชาวจีนในเรื่องอาหาร การจับจ่ายใช้สอย และการเติบโตของธุรกิจการค้าทุกรูปแบบที่มีอาจเกิดขึ้นได้ในสมัยคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม ซึ่งความคึกคักของร้านอาหารทุกประเภทที่กลับมามีลูกค้ามากมายได้แสดงถึงคำว่า “ชาวจีนกับถนนทุน ได้เกี่ยวดวงกันด้วยดี” ซึ่งสื่อถึงความถึงความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจที่กำลังเติบโตโดยดูจากการใช้จ่ายในการทำงานช้านอกบ้าน หรือการซื้ออาหารไปรับประทานเป็นตัวชีวิต ซึ่งร้านอาหารหรูหราชูร้านจะมีรูปประธานเหมาติดข้างผนังจึงกลายเป็นที่มาของหัวข้อในบทที่ 5 ว่า “ประธานเหมาชายชูป” ดังที่กล่าวไปแล้ว

บทที่ 6 “มองผ่านแว่นขยาย” บทนี้เป็นบทที่มีประเด็นน่าสนใจมาก เพราะการเติบโตของประเทศจีนนำความตกต่ำมาสู่สหรัฐอเมริกา การจ้างงานราคาถูกส่งผลต่อการตกงานในประเทศเม็กซิโกในฐานะประเทศที่เคยรับจ้างผลิตจากสหรัฐอเมริกาเช่นกัน การย้ายฐานการผลิตชิ้นส่วนจากในสหรัฐอเมริกาไปยังประเทศที่ทำการผลิตได้ต้นทุนต่ำที่สุดซึ่งก็คือ ประเทศจีน ทำให้บริษัทในประเทศสหรัฐอเมริกายังไม่สามารถผลิตสินค้าเพื่อการแข่งขันในตลาดโลกได้ ซึ่งประเด็นการตกงานของแรงงานชาวอเมริกันนี้แหละที่ส่งผลต่อปัญหาเศรษฐกิจวิกฤตสินเชื่อบีบโพรหมในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี พ.ศ. 2549-2551 ซึ่งยังส่งผลต่อเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกามาจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนั้นยังมีคำพูดที่ผู้วิจารณ์หนังสือชอบมากเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระหว่างเยอรมันกับประเทศจีนคือ “สิ่งที่ชาวเยอรมันต้องเผชิญอยู่ในขณะนี้คือ การที่ประเทศจีนบีบให้ทั่วโลกทำงานฉลาดและหนักขึ้น ใช้แรงงานและเงินทุนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น” ในบทที่ 6 นี้ ยังมีอีกหลายเรื่องที่ผมเขียนอธิบายไว้ได้อย่างสุดซึ้งเช่นคำพูดที่ว่า “ชาวจีนถือว่าชาวญี่ปุ่นเป็นแบบฉบับของ “ปีศาจ” คำพูดนี้ผู้เขียนอธิบายมาจากรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศ และจากการที่ได้ฟังความคิดของนักศึกษาชาวจีนในชั้นเรียนที่

ผู้เขียนได้สอนหนังสือ แต่ประวัติศาสตร์ที่อยู่ในใจคนจีน ทั้งประเทศก็มีอาจสกัดกั้นการพัฒนาเศรษฐกิจและความร่วมมือระหว่างรัฐบาลจีนกับบริษัทญี่ปุ่นไปได้

บทที่ 7 “ราคาประเทศจีน” บทนี้อธิบายให้เห็นถึงอิทธิพลของราคา ซึ่งผู้ผลิตในประเทศจีนสามารถทำให้ราคาสินค้าทั่วโลกต้องขายต่ำลง สินค้าที่เคยผลิตในยุโรป อเมริกา เม็กซิโก หรือญี่ปุ่น ต่างก็มีคำว่า “Made in China” ติดอยู่บนตัวสินค้ายี่ห้อต่างๆ มากกว่าร้อยละ 50 ของสินค้าที่ผลิตในโลก และผู้เขียนหนังสือยังอธิบายไว้ว่า “ชาวจีนจะรู้สึกอย่างไร ถ้าไปเที่ยวในยุโรปและซื้อของฝากเพื่อกลับไปฝากญาติพี่น้อง และพบว่าสินค้าเหล่านั้นผลิตในประเทศจีน” ห้างวอลมาร์ท ยักษ์ใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกาเป็นบริษัทหนึ่งที่ถกฉวยโอกาสจากสินค้าราคาถูกจากประเทศจีน มาทดแทนสินค้าราคาแพงจากผู้ผลิตในประเทศ จนผู้ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องล้มหายตายจากไปหลายราย หรือไม่ก็ต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและลดราคาสินค้าให้สามารถแข่งขันกับสินค้าอย่างเดียวกันจากประเทศจีนได้ นอกจากนี้สินค้าจากประเทศจีนพัฒนาไปสู่การมีชื่อหรือตราสินค้าเป็นของตนเอง คุณภาพเทียบเท่าสินค้าจากญี่ปุ่นแต่ราคาถูกกว่าอย่างมาก ซึ่งทำให้ผู้บริโภคจำนวนมากในโลกหันมาซื้อสินค้าราคาถูกคุณภาพดี ซึ่งผู้เขียนสรุปไว้ตอนท้ายว่า ในอดีตในงานแสดงสินค้าเป็นไปไม่ได้เลยที่จะมีสินค้ายี่ห้อจากประเทศจีน แต่ปัจจุบันก็เป็นไปไม่ได้เช่นกันที่จะไม่เห็นสินค้ายี่ห้อของประเทศจีนในงานแสดงสินค้าต่างๆ ทั่วโลก

บทที่ 8 “แข่งที่ปลายแถว กลายเป็นหัวแถวได้อย่างไร” โดยส่วนมากหนังสือเล่มนี้จะอธิบายถึงพัฒนาการ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการผลิตในประเทศจีน รวมไปถึงกลยุทธ์ นโยบายภาครัฐ และข้อตกลงต่างๆ ที่ได้มีการทำระหว่างเอกชนและรัฐ การพัฒนาองค์กร รวมไปถึงการยกกรณีศึกษาต่างๆ ไว้อย่างน่าสนใจ เช่น กรณีศึกษาโรงงานหวนเฟิง ผู้ผลิตล้อรถโลหะผสมอะลูมิเนียมชั้นนำของโลก ที่พัฒนามาจากโรงงานเล็กๆ ด้วยวิธีการบริหารจัดการและแนวคิดในการพัฒนา ทำให้เป็นที่รู้จักทั่วโลก

และยังมีการผลิตรถยนต์ราคาถูกส่งขายกลุ่มประเทศในตะวันออกกลางจนได้รับความนิยมในปัจจุบัน การส่งต่อการผลิตหรือย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์มายังประเทศจีน มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการจ้างงานของประเทศ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายถึงแรงดึงดูดที่น่าสนที่ทำให้ผู้ผลิตจำนวนมากให้ความสำคัญกับการส่งต่อการผลิตมายังประเทศจีน แต่อย่างไรก็ตามการทำธุรกิจในประเทศจีนไม่ใช่ของง่ายสำหรับชาวต่างชาติ และการมีหุ้นส่วนในประเทศจีนก็มีความเสี่ยงสำหรับชาวต่างชาติเช่นกันแล้วอะไรที่ทำให้ธุรกิจต่างชาติภายใต้หุ้นส่วนจีนดำรงอยู่ได้ กลยุทธ์ดังกล่าวก็ได้อธิบายไว้โดยละเอียด ซึ่งให้ความรู้แก่ผู้อ่านยิ่งนัก นอกจากนี้ระบบการศึกษาในประเทศจีนที่ได้รับการพัฒนาไปอย่างมาก ยังสามารถตอบสนองตลาดแรงงานได้เป็นอย่างดี แต่เชื่อว่าทุกประเทศจะเสียเปรียบดุลการค้าของประเทศจีนไปทั้งหมด ต้องไม่ลืมว่าตลาดจีนเป็นตลาดที่ใหญ่มาก และเป็นตลาดที่หอมหวานของสหรัฐอเมริกาและยุโรปเช่นกัน แต่จะอย่างไรที่จะเข้าไปมีส่วนแบ่งในตลาดได้ และเล่นที่เหลี่ยมใดที่บริษัทข้ามชาติต้องใช้ เพราะสุดท้ายแล้วการต่อสู้กับบริษัทและหุ้นส่วนชาวจีนผู้ชาญฉลาดไม่ใช่เรื่องง่ายแบบในอดีตอีกต่อไป

บทที่ 9 “ประเทศโจรสลัด” ในบทนี้เริ่มต้นด้วยกรณีศึกษาการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัทในประเทศจีน ที่ปลอมแปลงสินค้าต่างๆ ของผู้ผลิตต่างชาติ และมีข้อกังขาต่อการจัดการปัญหาดังกล่าวที่มีต่อรัฐบาลจีนจากเจ้าของลิขสิทธิ์ชาวต่างชาติ เพราะสินค้าปลอมตามท้องถนนไม่เคยลดลงจากประเทศจีน และยังส่งออกไปยังประเทศต่างๆ ในโลก ซึ่ง ศาสตราจารย์แดเนียล ซี.เค. เขา แห่งมหาวิทยาลัยมลรัฐโอไฮโอ ได้อธิบายว่าการปลอมแปลงสินค้าช่วยสร้างงานและสนับสนุนเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นทั้งระบบ ซึ่งระบบเศรษฐกิจจีนแบบลอกเลียนแบบนี้ ดำเนินอยู่ภายใต้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งหลายแห่งผู้บริหารสวมหมวกสองใบคือ ผู้คุมกฎและนักลงทุน ซึ่งปัญหานี้จึงยากจะแก้ไข ซึ่งผู้เขียนหนังสือ

ได้สรุปไว้ตอนท้ายว่า การพัฒนาด้วยการพลิกโฉมชะตาของประเทศด้วยการปล้นทรัพย์สินของต่างชาติจะไม่ทำให้จีนรู้สึกผิดกับการกระทำของตนมากนัก

บทที่ 10 “เศรษฐกิจจีน-อเมริกัน” ในบทนี้ผู้วิจารณ์หนังสือขอเอาตอนท้ายบทมาสรุปตามข้อเขียนไว้ว่า การที่ระบบเศรษฐกิจอเมริกาเป็นอย่างไรวันนี้ ด้วยการที่อเมริกาดูความมั่งคั่งของประเทศโดยเปล่าประโยชน์ เพื่ออุดหนุนการบริโภคภาคประชาชนและงบประมาณของรัฐที่ไม่ก่อประโยชน์ จะเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจในระยะยาว การเป็นหนี้จะนำไปสู่วิกฤติที่สร้างความเจ็บปวดให้กับประเทศที่ผลาญเงินอย่างฟุ่มเฟือย และทำให้อเมริกาต้องเผชิญกับอนาคตที่ไม่มีเครื่องมือทางการเงินใดๆ ที่จะมาช่วยดึงประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติไปได้ แต่นี่คือเส้นทางสู่ความเจริญของประเทศจีน ประเทศผู้ผลิตสินค้าและบริการที่ส่งไปขายยังสหรัฐอเมริกาประเทศผู้บริโภคนิยม ต่อด้วยบทที่ 11 “ศตวรรษของชาวจีน” ในบทนี้เป็นการอธิบายถึงความก้าวหน้าทางด้านพัฒนาต่างๆ ของประเทศจีน การเข้าไปลงทุนในประเทศจีนโดยชาวต่างชาติทำง่ายมากในปัจจุบันด้วยการโทรศัพท์หรืออีเมลบอกโบรกเกอร์ในประเทศจีน ซึ่งการเติบโตของอุตสาหกรรมในประเทศจีนดังกล่าวทำให้โรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกาต้องปิดโรงงาน แต่รัฐบาลสหรัฐก็ไม่ได้มีกลไกที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหา

ดังกล่าว ซึ่งการแข่งขันกับประเทศจีนและการปรับตัวของสหรัฐอเมริกาในบทนี้ได้อธิบายไว้อย่างละเอียด ซึ่งโดยสรุปใจความจากหนังสือเล่มนี้จะพบว่า ทางรอดของสหรัฐอเมริกามีทางเดียวคือ ต้องร่วมมือกับจีน และ “อเมริกาต้องเปลี่ยนแปลง”

ในบทส่งท้าย ผู้เขียนหนังสือได้อธิบายถึงการตอบสนองที่ได้รับหลังจากหนังสือออกเผยแพร่ และสรุปถึงสิ่งที่สหรัฐอเมริกาควรจะทำ และอยากให้ชาวโลกช่วยกันหาคำตอบและเรียนรู้จากคำตอบที่ทรงพลังและความแข็งแกร่งของประเทศจีน ซึ่งผู้วิจารณ์หนังสือเห็นด้วยกับผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด เพราะการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญ ในทัศนะของผู้วิจารณ์หนังสือ อยากให้นักการเมือง นักการศึกษา และประชาชนทั่วประเทศได้อ่าน เพื่อที่จะได้นำมาไตร่ตรองและเปรียบเทียบกับสิ่งที่ประเทศไทยกำลังดำเนินไป เพื่อเราจะพิจารณาว่าสุดท้ายแล้วเราจะพัฒนาตามแบบประเทศจีน หรือพัฒนาแล้วเป็นแบบสหรัฐอเมริกา ซึ่งในทัศนะของผู้วิจารณ์หนังสือ การส่งต่อการผลิตไปยังประเทศที่ค่าแรงต่ำแต่ผลิตภาพและประสิทธิภาพสูงนั้นได้ส่งผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อประเทศที่มีค่าแรงสูง แล้วประเทศไทยของเราจะพัฒนาไปในทิศทางใด การเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ที่เพิ่งเกิดขึ้นมาได้ไม่นาน อาจจะช่วยเราได้

Thongphon Promsaka Na Sakolnakorn is an Assistant Professor in Organization Development and he is Director of the Research Center for Asia Pacific Development Studies at Prince of Songkla University, Thailand. He received his first Ph.D. in Development Science from Khon Kaen University, Thailand, and his second doctoral degree in Ancient Indian and Asian Studies from Magadh University, India. He specializes in outsourcing management, organization development, public policy, and SME management.